

**Neosnovano lišenje
slobode u Crnoj Gori**
pritvor pravilo umjesto
da bude izuzetak

Podgorica, jul 2018.

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

**Neosnovano lišenje
slobode u Crnoj Gori**
pritvor pravilo umjesto
da bude izuzetak

Neosnovano lišenje slobode u Crnoj Gori – pritvor pravilo umjesto da bude izuzetak

Izdavač:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Urednica:

Daliborka Uljarević

Autorka:

Tamara Milaš

Stručni saradnik:

Sergej Sekulović

Dizajn i produkcija:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

ISBN 978-86-85591-93-8

COBISS.CG-ID 36135696

Sadržaj:

1. Uvod.....	7
1. Normativni i institucionalni okvir.....	8
1. Standardi i praksa.....	11
1. Zaključci i preporuke.....	25
1. Literatura i izvori.....	28

UVOD

Politički sistem svoj smisao i cjelinu dobija kroz prizmu afirmacije i unaprijeđenja ljudskih prava. Ljudska prava su osnova na kojoj mora počivati demokratsko, slobodno i humano društvo. U sistemu ljudskih prava, pravo na slobodu zauzima jedno od centralnih mjesta. Arbitrarno lišavanje slobode je negacija vladavine prava i poništaj osnovnih vrijednosti civilizacijskih tekovina na kojima počiva moderna država.

Pravo na slobodu nije apsolutno pravo, odnosno pod određenim okolnostima može se ograničiti. Međutim ta ograničenja moraju biti minimalna, jer je pravo na slobodu u kontekstu krivičnog postupka direktno povezano sa pretpostavkom nevinosti. U tom smislu, pritvor kao najradikalnija mjera obezbjeđenja prisustva okrivljenog u postupku mora biti izuzetak a ne pravilo. To je ujedno i pravo svakog građanina i obaveza državnih organa.

Stoga je cilj ove analize da ukaže na nedostatnosti postojeće prakse koja se pokazuje višestruko štetnom, da dodatno afirmiše alternativne mjere prisustva okrivljenog u postupku kako bi prava onih lica koja su neosnovano i nezakonito lišena slobode bila efikasno i efektivno zaštićena, ali i da opomene na potrebu uspostavljanja funkcionalnog sistema odgovornosti u pravosuđu.

NORMATIVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

Prava i slobode ostvaruju se na osnovu Ustava, potvrđenih međunarodnih sporazuma i zakona koji su i garant poštovanja ljudskih prava i sloboda, iako oni u svom sadržaju navode i razloge zbog kojih se neke slobode mogu ograničiti. Ustav Crne Gore dozvoljava ograničenje zajemčenih ljudska prava i sloboda u skladu sa zakonom, u mjeri koja je neophodna da bi se, u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu, zadovoljila svrha tog ograničenja, pri čemu se ta ograničenja ne smiju uvoditi u druge svrhe osim onih radi kojih su propisana.

Tako član 25. Ustava Crne Gore propisuje privremena ograničenja prava i sloboda, te da se ostvarivanje pojedinih prava i sloboda u neophodnom obimu mogu ograničiti, ali samo u izuzetnim situacijama ratnog i vanrednog stanja.

Ustav je izričit da se ograničenja na osnovu pola, nacionalnosti, rase, vjere, jezika, etničkog ili društvenog porijekla, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja ili bilo kakvog drugog ličnog svojstva, ne smiju činiti. Ustav jasno propisuje i da se ne mogu ograničiti prava na život, pravni lijek i pravnu pomoć, dostojanstvo i poštovanje ličnosti, pravično i javno suđenje i načelo zakonitosti, pretpostavku nevinosti, odbranu, naknadu štete za nezakonito i neosnovano lišenje slobode i neosnovanu osudu, slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti i zaključenje braka.

Ustav propisuje i zabrane koje se, ni u kojem slučaju ne mogu ukidati, a to su izazivanje ili podsticanja mržnje ili netrpeljivosti, diskriminacije, ponovnog suđenja i osude za isto krivično djelo i nasilne asimilacije.

Da bi se obezbijedilo nesmetano vođenje krivičnog postupka, kao i prisustvo okrivljenog tokom postupka, nadležni pravosudni organi pribjegavaju različitim radnjama, pa i mjerama prinude a kojima se nekad može ući u zonu prava okrivljenih. Član 29. Ustava Crne Gore propisuje da svako ima pravo na ličnu slobodu i da je nezakonito lišavanje slobode kažnjivo, a da je lišavanje slobode dopušteno samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom. U dijelu ličnih prava i sloboda, Ustav propisuje da lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo može, na osnovu odluke nadležnog suda, biti pritvoreno i zadržano u pritvoru samo ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka. Takvom licu mora se uručiti obrazloženo rješenje u času pritvaranja ili najkasnije u roku

od 24 časa od pritvaranja, dok pritvoreno lice na rješenja o pritvoru ima pravo žalbe, o kojoj sud odlučuje u roku od 48 časova. Vrijeme trajanja pritvora mora biti svedeno na najkraće moguće, a po odluci prvostepenog suda najduže tri mjeseca od dana pritvaranja, a odlukom Višeg suda, može se produžiti za još tri mjeseca, dok pritvor maloljetnika ne može trajati duže od 60 dana. U slučaju nepodizanja optužnice, do isteka tih rokova, okrivljeni se pušta na slobodu.¹

Zakonik o krivičnom postupku (ZKP) propisuje da se onda kada postoji osnovana sumnja, odnosno činjenice ili informacije zbog kojih bi se objektivno smatralo dovoljnim da se, na osnovu njih, vjeruje da je određena osoba počinila krivično djelo, može odrediti pritvor protiv tog lica. Pritvor se određuje ako je u pitanju krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica, a postoje izuzetne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira.²

Sudija za istragu na sjednici vijeća odlučuje, po prijedlogu državnog tužioca, i donosi rješenje kojim se prema određenom licu određuje pritvor zbog osnovane sumnje da je učinio neko krivično djelo.

Odredbe člana 179. ZKP-a propisuju da se nakon predaje optužnice sudu, do završetka glavnog pretresa, pritvor može, po pribavljenom mišljenju državnog tužioca, kad se postupak vodi po njegovoj optužbi, odrediti ili ukinuti samo rješenjem vijeća sudija. Međutim, optužnica nije formalan uslov koji mora biti ispunjen da bi sudija naložio pritvor. Naime, informacije koje sudija ima na raspolaganju, a koje predstavljaju osnov za sumnju da je to lice izvršilo krivično djelo, trebale bi biti dovoljne da opravdaju makar prvobitno lišavanje slobode koje vrši policija, nastavak istražnih radnji i zadržavanje po nalogu tužioca.

Od podizanja optužnice do donošenja prvostepene presude pritvor može trajati najduže tri godine.³ Vijeće je dužno, po prijedlogu stranaka ili po službenoj dužnosti, da ispita da li još postoje razlozi za pritvor i da donese rješenje o produženju ili ukidanju pritvora, po isteku svakih trideset dana do stupanja optužnice na pravnu snagu, a svaka dva mjeseca nakon stupanja optužnice na pravnu snagu. U skladu sa principom da se sloboda i bezbjednost ličnosti može ograničiti samo ako je to apsolutno neophodno, pravilo je i da sud odluku o određivanju pritvora stalno preispituje i pritvor ukine čim prestanu postojati razlozi zbog kojih je određen.

---

1 Član 30 Ustava Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 001/07, 038/13

2 Član 175 Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/14 i 2/15

3 Član 179 Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/14 i 2/15

Postojanje osnovane sumnje da je neko izvršio krivično djelo samo po sebi nije dovoljan razlog da bi se toj osobi odredio pritvor. Pritvor se može odrediti samo ako:

- 1) bi osumnjičeni mogao da se krije ili ako se ne može utvrditi njegov identitet ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva;
- 2) postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog djela ili da će ometati postupak uticanjem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače;
- 3) postoje okolnosti koje ukazuju da će ponoviti krivično djelo ili dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijetiti;
- 4) je pritvor nužan radi nesmetanog vođenja postupka, a u pitanju je krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica;
- 5) uredno pozvani optuženi izbjegava da dođe na glavni pretres.⁴

Pritvorenoj osobi se ograničava pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti, ali ako je zasnovano na zakonu i određeno u zakonom propisanom postupku to ograničenje je dopustivo.

Praksa u Crnoj Gori ukazuje da se osnovana sumnja, neophodna za lišavanje slobode, ocjenjuje površno. Posljedično, često se pribjegava određivanju pritvora umjesto sagledavanju svih objektivnih okolnosti ili analiziranju mogućnosti alternativnih mjera koje nemaju tako represivan uticaj na slobodu. Najveći dio sadržaja rješenja o određivanju pritvora najčešće se odnosi na osnovne informacije o licu koje se lišava slobode i druge formalne pretpostavke koje su sadržane u članu 176 ZKP-a, a koje je neophodno unijeti u rješenje, ali izostaju ubjedljiva obrazloženja razloga za određivanje pritvora.

---

⁴ Član 175 Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore, Službeni list Crne Gore br. 57/09, 49/10, 47/14 i 2/15

STANDARDI I PRAKSA

Iako je Crna Gora dužna poštovati pravni okvir ustanovljen ratifikovanim međunarodnim dokumentima o pravima čovjeka, primjetno je da praksa pritvaranja u Crnoj Gori ne prati najbolje međunarodne standarde i prakse koji se odnose na ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava lica lišenih slobode.

Odluka Ustavnog suda Crne Gore *Už-III br. 225/14* podsjeća da Ustav Crne Gore i ZKP predviđaju da se lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo, na osnovu odluke nadležnog suda, može pritvoriti i zadržati u pritvoru, kada je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka. Ustavni sud napominje da, sa aspekta zaštite ljudskih prava i sloboda, pritvor predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja lične slobode čovjeka. Ustavna i zakonska obaveza nadležnog suda je da u zakonito sprovedenom postupku utvrdi i ocijeni sve okolnosti slučaja, te u okviru mjerodavnog zakona donese odluku u kojoj će cjelovito i valjano izložiti sve relevantne razloge za pravne osnove na kojima zasniva svoju odluku. *Iz ovoga proizilazi zaključak, da je u rješenju kojem se produžava pritvor, nadležni sud dužan navesti i potpuno obrazložiti relevantne i dovoljne razloge na osnovu kojih se dalje produženje pritvora može ocijeniti opravdanim i nužnim.* U odluci se navodi i da je *sud dužan* pažljivo ispitati opravdanost produženja pritvora s obzirom na okolnosti svakog konkretnog slučaja, odnosno *u svakom konkretnom slučaju utvrditi i navesti dalje postojanje zakonske osnove za pritvor, te detaljno obrazložiti razloge, zbog kojih smatra da legalni i legitimni ciljevi pritvora i dalje postoje.*

Evropski sud za ljudska prava je u presudi *W. v. protiv Švajcarske* izrazio pravno stanovište prema kojem opravdanost produženja pritvora zavisi od okolnosti konkretnog slučaja koje moraju biti takve da upućuju na postojanje opšteg (javnog) interesa a koji je tako značajan da, uprkos pretpostavci nevinosti, preteže nad principom poštovanja slobode pojedinaca.

Evropski sud upućuje i da domaći sudovi moraju iscrpno obrazložiti zašto je pritvor nužna mjera u datom slučaju i kako se osnov za određivanje mjere pritvora na koji se pozivaju odnosi na datu osobu (*Letellier v France*). Rutinsko citiranje zakonskih odredbi, koje se odnose na pritvor nije dovoljno, a da se ne obrazloži i primijeni zakon na konkretne činjenice u datom predmetu (*Svipsta v Latvija*). Evropski sud je često utvrdio povredu prava iz člana 5 stav 3 Evropske konvencije, a kada nijesu bili navedeni relevantni i dovoljni razlozi, da bi se opravdalo određivanje i produženje pritvora (*Mansur v Turkey*).

Sudska praksa Evropskog suda insistira na činjenici da se konkretne okolnosti u prilog određivanja mjere pritvora mogu promijeniti, te da zbog toga početni razlozi za određivanje pritvora vremenom gube na značaju ili mogu u potpunosti nestati. Zbog toga je potrebno redovno preispitivati postojanje osnova za pritvor (*I.A. v France*). S tim u vezi, član 5 stav 4 Evropske konvencije, kojim se propisuje pravo na osporavanje zakonitosti pritvora, zahtijeva i jasno obrazloženje razloga za pritvor, kako bi se omogućio pravedan postupak po pravnim lijekovima⁵.

Evropska konvencija postavlja državama potpisnicama obavezu da preduzmu sve mjere koje su neophodne za zaštitu prava, a jedna od takvih je propisivanje postupka za određivanje pritvora, koja mora biti u skladu sa njom. Time se obezbjeđuje poštovanje principa slobode i obaveza primjene mjera koje su blaže od mjere pritvora kad god je to moguće, ili uzdržanost od određivanja pritvora kao mjere kaznenog karaktera.

Preciznije, član 5.1 Konvencije koji je u okviru poglavlja koje reguliše pravo na slobodu i sigurnost propisuje da „*svako ima pravo na slobodu i sigurnost i niko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom: (a) zakonitog lišenja slobode po presudi nadležnog suda, (b) zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog nepovinovanja zakonitom nalogu suda ili u cilju osiguranja izvršenja bilo koje obaveze propisane zakonom, (c) zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja nadležnoj sudskoj vlasti, kada postoji opravdana sumnja da je ta osoba izvršila krivično djelo ili kada postoje valjani razlozi da se osoba spriječi da izvrši krivično djelo ili da, nakon izvršenja krivičnog djela, pobjegne: (d) lišenja slobode maloljetnika, prema zakonitom nalogu, radi odgajanja pod nadzorom ili zakonitog pritvaranja zbog privođenja nadležnoj vlasti; (e) zakonitog lišenja slobode osoba da bi se spriječilo širenje neke zarazne bolesti, pritvaranja mentalno oboljelih osoba, alkoholičara ili narkomana ili skitnica; (f) zakonitog hapšenja ili lišenja slobode osobe u cilju sprječavanja ilegalnog ulaska u zemlju ili osobe protiv koje je u toku postupak deportacije ili ekstradicije.*“

Takođe, navodi se:

2. *Svako ko je uhapšen mora biti obaviješten bez odlaganja i na jeziku koji razumije o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.*

3. *Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1.c ovog člana mora bez odlaganja biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i mora imati pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje*

---

⁵ Odluka Ustavnog suda Crne Gore Už-III br. 225/14 kojom se usvaja ustavna žalba i ukida rješenje Apelacionog suda Crne Gore, Kvž.br. 82/14 od 20. marta 2014. godine

na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.

4. Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.

5. Svako ko je bio uhapšen ili lišen slobode u u suprotnosti s odredbama ovog člana ima utuživo pravo na naknadu pričinjene štete zbog lišavanja.

U skladu s prihvaćenim međunarodnim standardima, kada postoje zakonski osnovi za lišavanje slobode, pravosudne vlasti mogu primijeniti alternativne mjere koje su manje restriktivne po slobodu ličnosti a koje istovremeno oslobađaju od bojazni da bi se lice dalo u bjekstvo, pribjegli činjenju teškog krivičnog djela, ometanju krivičnog postupka ili izazvalo prijetnje javnom redu i miru, ili nekim drugim radnjama koje su među razlozima za određivanje pritvora.

Postoji i niz preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope o određivanju pritvora na liniji manje restriktivnog pristupa po slobodu ličnosti, a uz svijest o nepopravljivoj šteti koju pritvor može proizvesti osobama za koje se utvrdi da su nevine ili koje budu oslobođene, uzimajući u obzir finansijske posljedice pritvora po domaće vlasti, što se se čini djelotvornije sa šireg aspekta, ponašanju date osobe, posebno kako je ona ispunjavala svoje obaveze tokom prethodnog krivičnog postupka.⁶

Postavljene su i određene pretpostavke koje se moraju sagledati prilikom određivanja pritvora. Uopšteno uzevši, neophodno je ocijeniti težinu krivičnog djela, kao i to kolika je kazna zapriječena za to krivično djelo, vodeći računa o starosnoj dobi i drugim socio-ekonomskim okolnostima osobe, kao i ponašanju osobe, posebno i kako su te osobe ispunjavale obaveze iz eventualnih ranijih krivičnih postupaka.⁷

Crna Gora je 2009. godine potvrdila i Evropsku konvenciju o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja, koja je u odnosu na Crnu Goru stupila na snagu 2010. godine.⁸

---

6 Preporuka Rec (2006) 13 Komiteta ministara državama članicama o pritvoru, uslovima u pritvoru i zaštiti od zloupotrebe

7 Dodatak uz Preporuku br. Rec (2006) 13Pravila o određivanju pritvora, uslovima u pritvoru i zaštiti od zloupotrebe

8 Službeni list Crne Gore – Međunarodni ugovori, br.6/2009

Konačno, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima u članu 9 propisuje:

1. *Svako ima pravo na slobodu i ličnu bezbjednost. Niko ne može biti samovoljno uhapšen ili pritvoren. Niko se ne može lišiti slobode sem iz razloga i u skladu sa postupkom u zakonu predviđenim.*
2. *Svako ko je uhapšen biće u trenutku hapšenja obaviješten o razlozima hapšenja i u najkraćem roku će mu se saopštiti bilo kakva optužba protivu njega.*
3. *Svako ko je uhapšen ili zatvoren zbog krivičnog djela biće u najkraćem roku izveden pred sudiju ili nekog drugog službenika, zakonom ovlašćenog da vrši pravosudne funkcije, i u razumnom roku će mu se suditi ili će biti oslobođen. Stavljanje u pritvor lica koja očekuju da im se sudi ne smije biti opšte pravilo, ali puštanje na slobodu može se usloviti jamstvom kojim će se osigurati prisustvo lica u pitanju na suđenju u bilo kojem stadijumu sudskog postupka, kao i, u slučaju potrebe, radi izvršenja presude.*
4. *Ko god je hapšenjem ili pritvaranjem lišen slobode ima pravo da uloži žalbu kod suda u cilju da sud bez odlaganja odluči o zakonitosti lišenja slobode i naredi njegovo oslobođenje ako je pritvaranje bilo nezakonito.*
5. *Svako ko je nezakonito uhapšen ili pritvoren ima pravo na naknadu štete.*

Centar za građansko obrazovanje (CGO) je prikupio podatke o ukupnom broju prijedloga od strane Tužilaštva za određivanje mjera pritvora od 01. januara 2009. do 31. decembra 2017. godine (po godinama) upućenih crnogorskim sudovima, kao i ukupan broj odluka suda kojim se određuju mjere pritvora koji ukazuju da se ti tužilački prijedlozi u ogromnom procentu prihvataju.

TUŽILAŠTVA	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	UKUPNO
ODT Kotor										
ODT Rožaje	33	25	29	23	17	22	25	22	8	204
ODT Herceg Novi	33	24	10	14	6	13	21	12	19	152
ODT Bar	79	97	54	30	62	58	50	67	79	576
ODT Bijelo Polje	26	17	16	11	10	19	24	22	17	162
VDT Bijelo Polje	85	84	60	46	34	53	53	43	60	518
ODT Nikšić	36	24	25	21	19	33	22	19	32	231
ODT Kolašin	23	7	4	1	5	3	3	12	4	62
ODT Berane	46	32	32	4	8	4	10	7	11	154
ODT Plav	3	5	5	3	8	3	3	4	2	36
ODT Cetinje	15	16	11	15	8	12	14	22	29	142
ODT Ulcinj	56	23	23	13	3	11	13	6	6	154
ODT Pljevlja	28	8	14	4	4	13	4	1	6	82

Upućeni prijedlozi državnih tužilaštava za izricanje mjera pritvora od strane nadležnih sudova

TUŽILAŠTVA	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	UKUPNO
ODT Kotor	224	227	174	109	72	72	88	93	45	1104
ODT Rožaje	30	25	27	21	17	21	24	22	8	195
ODT Herceg Novi	32	24	10	14	6	11	21	11	16	145
ODT Bar	79	97	54	19	54	54	39	54	73	523
ODT Bijelo Polje	26	17	16	11	10	19	24	22	17	162
VDT Bijelo Polje	85	84	60	46	34	53	53	43	60	518
ODT Nikšić	36	24	24	21	19	33	22	19	31	229
ODT Kolašin	23	7	4	1	5	3	3	12	4	62
ODT Berane	46	32	32	4	8	4	10	7	11	154
ODT Plav	3	5	5	3	8	3	3	4	2	36
ODT Cetinje	15	16	11	15	6	8	13	20	22	126
ODT Ulcinj	56	23	23	13	3	11	13	6	6	154
ODT Pljevlja	28	8	14	4	4	13	4	1	6	82

Usvojeni prijedlozi državnih tužilaštava za izricanje mjera pritvora od strane nadležnih sudova

Više državno tužilaštvo u Podgorici i Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici su jedini odbili zahtjev za slobodan pristup informacijama CGO-a uz obrazloženje da ove podatke ne vode u svojim evidencijama. Takođe, iz ODT Kotor nijesu imali precizne podatke o broju prijedloga za određivanje pritvora koje je ovo tužilaštvo uputilo sudu, jer se o tome ne vodi evidencija u upisnicima. Međutim, kako su naveli u odgovoru CGO-u, broj ovih prijedloga je neznatno veći od broja predmeta u kojima je određen pritvor, tj. radi se o svega nekoliko predmeta po godinama u kojima je tužilaštvo predložilo pritvor, a sud ga nije odredio, pri čemu su uredno dostavili informacije o usvojenim prijedlozima.

Praksa primjene mjere pritvora u Crnoj Gori je i po ocjeni međunarodnih eksperata raširena, uz neprimjereno velik broj pritvorenih lica u odnosu na ukupan broj stanovnika, pa je na evropskom nivou Crna Gora na vrhu ljestvice. To potkrijepljuje i Tematski izvještaj Misije OEBS-a u Crnoj Gori a odnosi se na pritvor odnosno učestalost određivanja i opravdanost izricanja, iz kojeg se može zaključiti da je određivanje pritvora pravilo, a ne izuzetak.⁹ Takođe, Izvještaj o ljudskim pravima za 2016. godinu, američkog Stejt departmenta, konstatuje da su sudovi često izricali mjeru pritvora za lica okrivljena u krivičnim predmetima, uz prosječno trajanje pritvora između 90 i 120 dana.¹⁰

⁹ <https://www.osce.org/me/montenegro/102584?download=true>

¹⁰ <https://me.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/250/2017/03/Izvjestaj-o-ljudskim-pravima-za-Crnu-Goru-za-2016.-godinu-.pdf>

Alternativne mjere

Iako postojeći zakonodavni okvir predviđa niz alternativnih mjera koje su najčešće dovoljne za nesmetano vođenje krivičnog postupka, u praksi se uglavnom insistira na mjeri određivanja pritvora. A prije nego što donese odluku o određivanju mjere pritvora, sud bi morao utvrditi da se ciljevi koji se žele postići određivanjem pritvora u konkretnoj situaciji ne mogu postići primjenom alternativnih mjera.

Jemstvo je jedna od sve češćih mjera koja se predlaže za obezbjeđenje prisustva okrivljenog i za nesmetano vođenje krivičnog postupka, a da se ne ograničava zagarantovana sloboda na način na koji to čini izricanje mjere pritvora. ZKP predviđa da se lice koje se pritvara i ono koje je već u pritvoru samo zbog postojanja okolnosti koje ukazuju da će pobjeći ili iz razloga propisanih u članu 175 ZKP-a može ostaviti ili pustiti na slobodu, ako lično ili ko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobjeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište¹¹.

Jemstvo uvijek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog djela, lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo.¹² Znači, visina jemstva treba biti taman tolika da se može ostvariti svrhu koju jemstvo ima, a nikako veća, osim u pojedinim slučajevima teških krivičnih djela.

Član 166 ZKP-a propisuje da ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao pobjeći, sakriti se, otići u nepoznato mjesto ili u drugu državu ili ometati vođenje krivičnog postupka, sud može, po službenoj dužnosti, po prijedlogu tužioca ili oštećenog, obrazloženim rješenjem okrivljenom izreći jednu ili više mjera nadzora. Pri tome se kao mjere nadzora navode sljedeće:

- 1) zabrana napuštanja stana;
- 2) zabrana napuštanja boravišta;
- 3) zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja;
- 4) obaveza povremenog javljanja određenom državnom organu;
- 5) zabrana pristupa ili sastajanja sa određenim licima;
- 6) privremeno oduzimanje putne isprave;
- 7) privremeno oduzimanje vozačke dozvole.

Sprovođenje mjera nadzora od 1 do 5 ovog člana može se kontrolisati elektronskim nadzorom, a što je uređeno posebnim propisom Vlade Crne Gore. Elektronski nadzor je prepoznat u ZKP-u, Krivičnom zakoniku i konačno Zakon o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti iz 2015.godina.

U Izvještaj o radu Ministarstva pravde Crne Gore za 2017. godinu može se naći podatak da je krajem 2017. ambasada Sjedinjenih američkih država uručila

¹¹ Član 170 Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/14 i 2/15

¹² Član 171 Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/14 i 2/15

donaciju od 250.000 dolara, kroz projekat „Sistem za elektronski nadzor osuđenih lica“¹³, za nabavku sistema za elektronski nadzor osuđenih lica, a kroz projekat je sprovedena i edukacija službenika.

Prema izvještaju o realizaciji mjera iz AP za Poglavlje 23¹⁴, takođe se navodi da je u novembru 2017. godine sprovedena obuka službenika u Direkciji za uslovnu slobodu za primjenu sistema elektronskog nadzora osuđenih lica kojima je izrečena kazna zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje (svi službenici Direkcije su prošli obuke - 4 službenika). Dodatno, 15 sudija-krivičara i sudijskih savjetnika su prošli obuku, a učesnici studijske posjete bili su tri službenika Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija Ministarstva pravde. Iz Ministarstva pravde je najavljeno da će elektronski nadzor u smislu izvršenja zatvorske kazne, a u odnosu na već dostavljene pravosnažne presude na izvršenje, početi da se primjenjuje krajem 2017, kada se obezbijedi neophodna oprema za primjenu ovakvog vida alternativne sankcije. Nadležnost za izvršenje ovog modaliteta kazne zatvora data je Direkciji za uslovnu slobodu, a detaljnije je propisana *Pravilnikom o bližem načinu izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje*¹⁵.

Pravilnikom je predviđeno je da se elektronska narukvica sa GPS predajnikom osuđeniku stavlja na ručni ili nožni zglob, kako bi se kontrolisalo njegovo kretanje u prostorijama za stanovanje i van njih.

Prema informacijama iz medija Ministarstvo pravde je preko Crnogorskog Telekomu obezbijedilo 87 elektronskih narukvica, kao i prateću elektronsku opremu, dok je preko Ambasade SAD kao donatora raspisan tender za nabavku hardvera i softverskog rješenja za primjenu elektronskog nadzora. Pored narukvica, Telekom je obezbijedio 87 stacioniranih jedinica za komunikaciju sa RF narukvicom i isto toliko SIM kartica sa uključenih 30 MB saobraćaja mjesečno, kao i jednu jedinicu za monitoring, dva instalaciona seta, komunikacione linkove minimalnog kapaciteta 20 Mbps, GSM linkove i usluge fiksne telefonije.¹⁶

Prema izvorima iz Ministarstva pravde, elektronska narukvica tzv. nanogica je u upotrebi od 25.decembra 2017. godine i do juna 2018.godine su na taj način izvršene 72 kazne, a u toku je izvrštenje za 41 lice.

---

13 Izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva pravde sa organom u sastavu za 2017.godinu

14 Polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 23. poglavlje za period januar – jul 2017.godine

15 *Pravilnik o bližem načinu izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, "Službeni list CG", br. 65/2015*

16 <http://www.rtcg.me/vijesti/hronika/177663/kucni-pritvor-do-kraja-godine.html>

Naknada štete

Ustav Crne Gore predviđa da lice koje je nezakonito ili neosnovano lišeno slobode ili neosnovano osuđeno ima pravo na naknadu štete od države.¹⁷ Svako ostvarivanje prava na naknadu štete, prouzrokovane bilo kojim vidom lišenja slobode, koje nije određeno od strane sudskog vijeća, može se ostvariti pred nadležnim sudom. Naknadu štete u slučaju pritvora koji je određen rješenjem suda prvo je moguće ostvariti pred upravnim organom nadležnim za poslove pravosuđa.

Preporuke Komiteta ministara Savjeta Evrope ukazuju da treba uzeti u razmatranje dodjeljivanje naknade štete osobama koje su bile u pritvoru, a nijesu bile osuđene za djelo zbog kojeg su bile pritvorene. Ova naknada štete može pokrivati gubitak prihoda, gubitak zbog propuštene mogućnosti zarade i moralno obeštećenje.

Naknada štete licima zbog neosnovanog lišenja slobode i nezakonite osude detaljno je regulisana krivično-procesnim zakonodavstvom. Preciznije, lice kojem pripada pravo na naknadu štete je lice koje je bilo u pritvoru ili koje je od strane policije ili državnog tužioca lišeno slobode ili mu je sloboda odlukom suda ograničena u vezi sa krivičnim djelom, a nije došlo do pokretanja krivičnog postupka ili je postupak obustavljen pravosnažnim rješenjem ili je pravosnažnom presudom oslobođeno od optužbe ili je optužba odbijena; izdržavalo kaznu zatvora, a povodom ponavljanja krivičnog postupka, odnosno zahtjeva za zaštitu zakonitosti, izrečena mu je kazna zatvora u trajanju kraćem od kazne koju je izdržalo ili je izrečena krivična sankcija koja se ne sastoji u lišenju slobode ili je oglašeno krivim, a oslobođeno od kazne; usljed greške ili nezakonitog rada organa neosnovano lišeno slobode ili je zadržano duže u pritvoru ili u organu uprave nadležnom za izvršenje krivičnih sankcija ili ustanovi za izvršavanje mjere; u pritvoru provelo duže vremena nego što traje kazna zatvora na koju je osuđeno.¹⁸

ZKP uređuje ko su lica koja imaju pravo na naknadu štete zbog neosnovane osude (član 498), proceduru i zastaru (član 499), kao i naknadu štete putem tužbe (član 500), ali i rehabilitaciju i ostvarivanje drugih prava lica neosnovano osuđenih, nezakonito ili neosnovano lišenih slobode. Nadoknada štete se može ostvariti u roku od tri godine, od dana pravosnažnosti prvostepene presude kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe ili kojom je optužba odbijena, odnosno pravosnažnosti prvostepenog rješenja kojim je postupak obustavljen, a ako je povodom žalbe rješavao viši sud, od dana prijema odluke višeg suda.

Postoje dvije vrste postupka za naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode u upravnom i sudskom postupku:

- (1) Podnošenjem zahtjeva za naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode Ministarstvu pravde kao primarno nadležanom upravnom organu za

---

¹⁷ Član 38 Ustav Crne Gore

¹⁸ Član 502 Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/14 i 2/15

naknadu štete jer se prije podnošenja tužbe sudu za naknadu štete, oštećeni mora obratiti nadležnom ministarstvu.

(2) Podnošenjem tužbe nadležnom sudu, ali tek nakon obraćanja Ministarstvu pravde radi postizanja sporazuma o postojanju štete, vrsti i visini naknade, a da u tom postupku nije uspio adekvatno da se naplati ili da Ministarstvo pravde o zahtjevu ne donese odluku u periodu od tri mjeseca ili ako zahtjev za naknadu štete ne bude usvojen.

U situacijama kada se sporazumom sa Ministarstvom postigne samo dio zahtjeva, oštećeni može podnijeti tužbu pred nadležnim sudom i za preostali dio zahtjeva protiv države Crne Gore¹⁹. Praksa ukazuje da mali broj bivših pritvorenika pristaje na nagodbu sa Ministarstvom pravde oko naknade, jer dvostruko veće novčane iznose dobijaju putem parnice.

Lice kojem je povrijeđeno pravo slobode ima i mogućnost podnošenja ustavne žalbe, kao posebnog pravnog sredstva kojim se pokreće postupak pred Ustavnim sudom radi zaštite ljudskih ili manjinskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom. U suštini, podnosioci žalbe obrazlažu u navodima iz žalbe da osporena rješenja ne sadrže dovoljno obrazložene razloge za ocjenu opravdanosti određivanja ili produženja pritvora, procjenjujući ih prema načelima i garancijama sadržanim u Ustavu Crne Gore, Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i ZKP-u.

Zakonom je regulisana odgovornost za prouzrokovanu štetu koja se zasniva isključivo na objektivnim okolnostima, odnosno na neopravdanoj osudi i neosnovanom lišenju slobode. Da bi se pritvor cijenio kao neosnovan, postupak mora biti obustavljen pravosnažnim rješenjem ili završen pravosnažnom oslobađajućom presudom ili presudom kojom se optužba odbija. Kao posljedica neosnovanog lišenja slobode odnosno neopravdane osude, moguće je nastupanje imovinske i neimovinske štete.

Centar za građansko obrazovanje (CGO) je, u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, prikupio podatke od Ministarstva pravde o ukupnom broju potpisanih potpunih sporazuma za neosnovano lišenje slobode u periodu od 01.01.2009. do 31.12.2017. godine, ukupnom iznosu sredstava koji je isplaćen po osnovu potpisanih potpunih sporazuma za neosnovano lišenje slobode za isti period, i o ukupnom iznosu neisplaćenih potraživanja po osnovu potpisanih potpunih sporazuma za neosnovano lišenje slobode. Dio podataka je prikupljen i iz izvještaja o radu Ministarstva pravde.

Prema dostupnim podacima, ukupan broj zahtjeva za naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode od 01.01.2009. do 31.12.2017. godine bio je 1359, dok je ukupan broj postignutih potpunih sporazuma zbog neosnovanog lišenja slobode 335, a ukupan iznos sredstava koji je isplaćen po osnovu potpisanih

---

19 Član 500 Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/14 i 2/15

potpunih sporazuma za neosnovano lišenje slobode za isti period iznosi 1. 070. 460,00 €. Ministarstvo pravde je navelo da nema neisplaćenih potraživanja po osnovu potpisanih potpunih sporazuma za neosnovano lišenje slobode.

GODINA	Broj zahtjeva	Broj potpunih sporazuma	Novčana isplata
2009	244	88	265 850,00 €
2010	166	89	280 200,00 €
2011	148	70	195 120,00€
2012	129	27	149 185,00 €
2013	122	19	54 670,00 €
2014	94	5	14 850,00 €
2015	230	11	21.170,00€
2016	124	12	55.885,00 €
2017	102	14	34.530,00 €
UKUPNO	1359	335	1 070 460 €

Uporedni podaci o sporazumima za neosnovano lišenje slobode za period 2009 - 2017.

Ministarstvo pravde, u slučaju sklapanja sporazuma, isplaćuje iznose kroz tri definisane kategorije - za lica koja nijesu osuđivana, za lica koja su jednom osuđivana i za lica koja su više puta osuđivana. U tom smislu se, od 2014. godine, za mjesec dana neosnovanog lišenja slobode opredjeljivao iznos od 1.800 € do 2.000 € za osobe koje nijesu ranije osuđivane. Za ranije osuđivane po jedan put opredjeljivan je iznos od 1.800€, a za lica koja su više puta osuđivana i uz ocjenu vrste krivičnog djela opredjeljuje se iznos od 600 € do 1.500€. Po navodima Ministarstva pravde, rukovodili su se sudskom praksom u predmetima ove vrste, ali i novčanim sredstvima kojima raspolažu shodno godišnjem budžetu²⁰, zbog čega su iznosi manji nego u parnicama. Takođe, od 2018.godine Ministarstvo pravde je i ove cifre smanjilo uz obrazloženje da je riječ o postupku vansudske nagodbe gdje se ne angažuje vještak i ne sprovode drugi dokazi, pa se tako za kategoriju lica koje nije ranije bilo osuđivano nudi 1.000 €, licu koje je bilo jedan put osuđeno 800 €, za lica koja su dva i više puta osuđivana 500€, i za slučajeve kad je nastupila apsolutna zastarjelost krivičnog gonjenja ili je optužba odbijena uslijed odustanka državnog tužioca od daljeg krivičnog gonjenja, a lice nije osuđeno 800 € za mjesec dana neosnovanog lišenja slobode.

20 <http://www.vijesti.me/vijesti/milioni-idu-zbog-nesnovanog-pritvora-792780>

Kako se navodi u u Drugom periodičnom izvještaju Vlade Crne Gore Komitetu protiv torture²¹, sud procjenjuje visinu naknade i materijalne i nematerijalne štete, i pravni stav je da se za duševne bolove zbog neosnovanog lišenja slobode, za mjesec dana neosnovanog pritvora isplaćuje 3.000 do 4.000€, zavisno od okolnosti slučaja predviđenih Zakonom o obligacionim odnosima.

CGO se obratio i Ministarstvu finansija Crne Gore zahtjevom za slobodan pristup informacijama o ukupnom novčanom iznosu isplaćenom licima koja su neosnovano bila u pritvoru a po osnovu sudskih presuda za naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode od 1. 1. 2009. do 31.12.2017. godine. Ti podaci ukazuju da je za devet godina, Ministarstvo finansija isplatilo ukupno 10.381.021,01€.

GODINA	IZNOS
2009	573.670,25 €
2010	1.099.719,60 €
2011	1.091.633,59 €
2012	1.726.776,45 €
2013	1.659.927,99 €
2014	1.218.058,55 €
2015	1.142.902,02 €
2016	1.868.332,56 €
2017	1.301.177,73 €
UKUPNO	10.381.021,01 €

Uporedni podaci o naknadi štete zbog neosnovanog lišenja slobode u periodu od 1. 1. 2009. do 31.12.2017 po osnovu sudskih presuda

Znači, po sporazumima koje je sklopilo Ministarstvo pravde i po dobijenim parnicama iz budžeta Crne Gore je za devet godina isplaćeno blizu 11.5 miliona eura (11.451.481,01€) za neosnovano lišenje slobode.

Posebno brinu slučajevi koji su provocirali pitanja zainteresovane javnosti ne samo o opravdanosti lišenja slobode, već i kvalitetu optužnica i samog postupka pred sudovima a koji su rezultirali ogromnim odštetnim zahtjevima nakon pada optužnica.

Slučaj Tarle - ND Vijesti je 26.8.2014. izvjestio da je Zlatko Tarle, bivši optuženi u sudskom procesu poznatom kao "Morinj", pravosnažno oslobođen optužbi za ratni zločin nad hrvatskim zarobljenicima, na ime neosnovanog lišavanja slobode dobio 60.000€. Prvom presudom Osnovnog suda u Podgorici, njemu je bilo dosuđeno 80.500€ zbog neosnovanog lišavanja slobode i duševnih bolova, kao i zbog pricinjene patnje. Tu odluku preinačio je Viši sud u Podgorici nakon žalbe zaštitnika imovinsko-pravnih poslova Crne Gore i dosuđeno mu je u konačnici 60.000 €. Tarle je u pritvoru proveo 20 mjeseci i četiri dana, što je tri hiljade eura po jednom mjesecu. U drugostepenoj presudi Višeg suda, koju je donijelo vijeće sudija Branimira Femića, Radojke Nikolić i Natalije Filipović, između ostalog piše i da iznos od 60.000 eura predstavlja pravičnu naknadu za pretrpljene duševne bolove, patnju i satisfakciju zbog povrede časti i ugleda. Tarle je bio optužen da je naređivao da se nad zarobljenicima i civilima vrši tortura i prinuda radi iznuđivanja iskaza o njihovom učešću u oružanim snagama Hrvatske. Viši, a kasnije i Apelacioni sud zaključili su da nema dokaza da su optuženi, među kojima i Tarle, izvršili krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika.²²

Slučaj Vulević - ND Vijesti su 21. januara 2017. izvjestile da je, po završenom sporu, tužbenim zahtjevom Vuk Vulević od države tražio nešto manje od 160.000€ odštete zbog neosnovanog pritvora, a sud je donio odluku da mu se isplati 8.870€. Vulević je pravosnažno oslobođen optužbi za vatreni obračun u Švajcarskoj, a proveo je dvije i po godine u pritvoru. Uprava zatvora je potvrdila da je Vulević bio u pritvoru od 25. maja 2005. do 31. decembra 2009, ali da je u tom periodu tri puta pritvaran zbog krivičnih djela zloupotrebe službenog položaja i kriminalnog udruživanja. ZIKS je trebalo da se izjasni da li je Vuleviću određivan pritvor i po nekom drugom osnovu dok je bio u Istražnom zatvoru kao osumnjičeni za vatreni obračun u Švajcarskoj od prije 17 godina. Zbog toga je u pritvoru bio od 7. avgusta do 28. decembra 2009, kao i od 11. juna 2010. do 29. juna 2012. Vulević je ranije kazao da je već bio u zatvoru kada mu je određen pritvor zbog pokušaja ubistva u Švajcarskoj. Njemu i Zlatku Ajkoviću na teret se stavljalo da su kao saizvršioци 1999. u ciriškom kafeu "Insajder" pokušali da ubiju Faiza Kadrića, Suada Porču, Senada Dunjića, Nedžada Murića, Rešada Metu i Asmira Lubenovtca. Vulević je u nedostatku dokaza oslobođen optužbi, a Ajković osuđen na 12 godina zatvora.²³

Slučaj Morinj - Više od 200 hrvatskih državljana koji su bili zatvoreni u logoru "Morinj" 1991/92 godine dobilo je obeštećenje od države Crne

---

22 <http://www.vijesti.me/vijesti/milioni-idu-zbog-nesnovanog-pritvora-792780>

23 <http://www.vijesti.me/vijesti/koliko-je-drzava-duzna-vulevicu-921176>

Gore. Nakon što su presude za naknadu štete postale pravosnažne, Crna Gora će žrtvama logora Morinj morati da isplati oko 1,430.000€. Bivši logoraši su se, međutim, nezadovoljni žalili Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu. U vojnom centru Morinj, koji je bio pretvoren u logor, bilo je zarobljeno oko 250 državljana Hrvatske. Nakon što je Apelacioni sud odbio žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva i branilaca Iva Gojnića, Špira Lučića, Iva Menzelina i Bora Gligića osuđenih za nečovječno postupanje prema ratnim zarobljenicima, odnosno kad je krivični postupak okončan nekadašnji logoraši iz Morinja podnijeli su parnične tužbe.²⁴

Slučaj Kalić- Dnevni list Dan je 9. januara 2018. izvjestio da je Vrhovni sud Crne Gore stavio tačku na slučaj u kojem su Safet Kalić, njegova supruga Amina i brat Mersudin bili optuženi za pranje novca. Kalići su bili optuženi da su se od 2005. do juna 2011. udružili da putem bankarskog i finansijskog poslovanja prikriju način pribavljanja novca za koji su znali da je stečen krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, izvršenim od strane kriminalne organizacije čiji je jedan od organizatora bio Mersudin Kalić. Optuženi su i da su tako stečen novac uvodili u legalne novčane tokove preko bankarskih računa firmi čiji su osnivači okrivljeni i njihovi bliski srodnici, čime su prikrili porijeklo novca u iznosu od 7.773.127,06 €. Kalići su oslobođeni svih optužbi u julu 2016, nakon čega im je vraćena milionska imovina u Rožajama, Ulcinju, Podgorici i na Svetom Stefanu, koja je bila u blokadi tokom suđenja. Oni su, nakon toga, podnijeli zahtjev za vansudsko poravnanje Ministarstvu pravde za naplatu godina suđenja, pritvora i držanja pod katancem imovine ne precizirajući traženi iznos. Kako nijesu postigli sporazum sa Ministarstvom pravde, tužili su državu Crnu Goru i dobili odlukom Višeg suda u Bijelom Polju 2017. nešto više od 33.000 eura (Mersudin Kalić 19 260 € i Amina Kalić 14 000 €). Takođe, prema podacima iz medija, Kalići su protiv države podnijeli tri tužbe zbog štete koja je nastala na njihovoj imovini tokom trajanja sudskog postupka ali su ti postupci još u toku.²⁵ Jedan je postupak u toku u Osnovnom sudu u Podgorici kojim Mersudin Kalić traži odštetu za uništenje “hamera”, kojim je tokom petogodišnjeg sudskog postupka raspolagala Uprava za imovinu. Drugi postupci po tužbi Kalića, odlukom Vrhovnog suda delegirani su sudovima u Rožajama i na primorju, gdje se nalaze ostala imovina koja im je bila oduzeta dok su bili optuženi za pranje novca.²⁶

---

24 <https://dubrovackidnevnik.rtl.hr/vijesti/crna-gora-pocela-isplate-odsteta-hrvatskim-logorasima-iz-morinja>

25 <http://www.vijesti.me/vijesti/gradani-ce-platiti-pritvaranje-kalica-923831>

26 <http://www.vijesti.me/vijesti/safet-kalic-trazi-odstetu-i-zbog-oduzimanja-stana-984561>

Takođe, pred Evropskim sudom za ljudska prava država je izgubila slučaj *Mugoša protiv Crne Gore* (predstavka br. 76522/12). Predstavku je podnio Nebojša Mugoša protiv Crne Gore na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a povodom krivičnog postupka koji je vođen pred Višim sudom u Podgorici protiv njega zbog krivičnog djela teško ubistvo iz člana 144, stav 1 tačka 1 i 4, Krivičnog zakonika Crne Gore. Mugoša se žalio na povredu člana 5 stav 1 koji garantuje pravo ličnosti na slobodu i sigurnost, člana 6 stav 1 i 2 koji garantuje pravo na pravično suđenje iz razloga što je, prema njegovom mišljenju, bio nezakonito u pritvoru od 18. do 22. septembra 2011. Dodatno, on se se žalio da mu je rješenjem Višeg suda u Podgorici i Apelacionog suda Crne Gore prekršena pretpostavka nevinosti, kao i da odluka Ustavnog suda Crne Gore po njegovoj ustavnoj žalbi nije valjano obrazložena. Evropski sud je prihvatio predstavku, a u presudi utvrdio da je došlo do povrede čl. 5 st.1 zbog nepreciznosti u rješenjima o pritvoru vezano za trajanje istog i čl. 6 st.2 zbog povrede pretpostavke nevinosti Muguše učinjene u rješenjima Višeg suda u Podgorici i Apelacionog suda Crne Gore, a nije utvrdio da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije. Presudom je zbog utvrđenih povreda Crna Gora obavezana da u roku od tri mjeseca od datuma pravosnažnosti isplati 5.850,00 €, na ime nematerijalne štete, i 1.300,00 € na ime troškova i izdataka, dok je dio tužbenog zahtjeva podnosioca predstavke za pravičnim zadovoljenjem Sud odbacio. Presuda je postala pravosnažna 21. septembra 2016, a dosuđeni novčani iznosi su Mugoši isplaćeni, u predviđenom roku od tri mjeseca, 5. decembra 2016.godine.

Nema podataka da je ikad iko u samom sistemu odgovarao zbog činjenice da država isplaćuje ovolike odštetne zahtjeve na osnovu neosnovanog lišenja slobode.

Uporedo, bilježe se i brojni problemi sa kojima se suočava kazneni sistem Crne Gore, kao što je nedostatak adekvatnih smještajnih kapaciteta za zatvorenike, odnosno prenaseljenost i neuslovnost tih smještajnih kapaciteta, pa se tim još teže može naći opravdanje za postojeću praksu. Veliki broj lica koji je neosnovano pritvoren, mali broj alternativnih mjera koji se primjenjuje, visok iznos novčanih sredstava koji je isplaćen ili koji država duguje na ime neosnovanog pritvora ukazuju da su u ovoj oblasti potrebne ozbiljne intervencije, ali i uspostavljanje sistema odgovornosti.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Neosnovano lišenje slobode proizvodi dvije krupne posljedice.

Jedna se tiče direktne štete koja se nanosi građanima Crne Gore kojima su ozbiljno ugrožena ljudska prava i slobode i predstavlja udar na integritet građana - žrtava neosnovanog lišenja slobode zbog posljedica neadekvatnog izvedenog činjeničnog stanja koje bi moralo da prethodi podizanju utemeljenog optužnog zahtjeva. S druge strane, to je udar na državni budžet Crne Gore, što se vidi kroz isplaćene cifre.

Takođe, stranke koje ne uspiju štetu nadoknaditi sporazumom sa nadležnim Ministarstvom se upuštaju u sudski postupak, putem parnične tužbe, a što dovodi do dodatnog opterećenja rada sudstva, koje se iznova mora baviti ovim predmetima.

Ove posljedice su u direktnoj vezi sa izostankom odgovornosti nadležnih za propuste u službi, koji dovode do stvaranja zabrinjavajuće česte prakse lišavanja slobode a koja se u značajnom broju slučajeva dokaže kao neosnovana. Brine i nepostojanje jedinstvenih mehanizama za utvrđivanje konkretne, direktne i individualne odgovornosti u okviru nadležnih organa, zbog određenog propusta u službi. To je, posljedično, povezano sa hroničnim nedostatkom mjerljivih rezultata u radu sudstva i tužilaštva, a utiče i na ukupni ugled nosilaca pravosudnih funkcija.

Jasno je da jedan od uzroka stoji i u nefunkcionalnosti disciplinske i krivično pravne odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija, zatim u nedovoljno izgrađenim kapacitetima pravosudnih organa i neprimjerenom uticaju formalnih i neformalnih centara moći na sudsku i tužilačku organizaciju. Ovo se i dalje ne identifikuje kao problem u pravosuđu o čemu svjedoči i činjenica da se dio podataka koji bi pomogli u adresiranju nekih od uzroka ne vode u službenim evidencijama.

Naime, Vrhovni sud Crne Gore je odbio da CGO-u dostavi informacije o ukupnom broju predmeta koji su formirani pred crnogorskim sudovima od 1. januara 2009. do 31. decembra 2017. godine, a u okviru kojih je došlo do neosnovanog lišenja slobode, kao i ukupan broj pokrenutih postupaka protiv sudija po bilo kojem osnovu u istom periodu, zbog određivanja pritvora za koji se kasnije utvrdilo da je neosnovan, kao i informaciju o ukupnom broju sudija koji su snosili sankciju po bilo kojem osnovu u istom periodu, a zbog određivanja pritvora za koji se kasnije utvrdilo da je neosnovan, kao i težinu sankcije. Obrazloženje je bilo da bi pristup tim informacijama podrazumijevao

sačinjavanje nove informacije, a što znači da takve informacije ne postoje sistematizovane.

Vrhovnom državnom tužilaštvu (VDT) je tražena informacija o ukupnom broju predmeta od 1. januara 2009. godine do 31. decembra 2017. godine, u kojima je došlo do neosnovanog lišenja slobode po osnovu podignute optužnice državnog tužioca, zatim informaciju o ukupnom broju pokrenutih postupaka po bilo kojem osnovu protiv tužilaca u istom periodu, a zbog neosnovanog lišenja slobode po osnovu podignute optužnice državnog tužioca, kao i opis izrečene kazne. I VDT je odbio zahtjev CGO-a uz obrazloženje da vođenje tih podataka nije predviđeno metodologijom za izradu godišnjih izvještaja, niti se vodi posebna evidencija o njima.

Konačno, podaci o tome koliko se novca izdvaja po osnovu nadoknada za neosnovano lišenje slobode se teško dobijaju, ne objavljuju proaktivno i postoje u više evidencija što otežava pravo javnost da lako dođe do istih iako se radi o budžetskim izdvajanjima.

Preporuke:

1. Neophodno je sa pojačanim oprezom i sa dubljim sagledavanjem okolnosti predlagati pritvor kao mjeru obezbjeđenja prisustva okrivljenog u postupku, odnosno uvijek kada to okolnosti dozvoljavaju pristupiti nekoj od alternativnih mjera kako bi pritvor bio izuzetak a ne pravilo, a sve uz dosljedno poštovanje međunarodnih propisa koji regulišu ovu oblast a na koje se Crna Gora obavezala njihovom ratifikacijom i koji su inkorporirani u Ustav Crne Gore;
2. Razlozi za određivanje pritvora i osnovana sumnja moraju biti detaljno obrazloženi u skladu sa zakonom;
3. Od alternativnih mjera posebnu pažnju pokloniti afirmaciji jemstva kao efikasnog sredstva obezbjeđenja prisustva okrivljenog u postupku;
4. Potrebno je posebno afirmisati mjeru elektronskog nadzora tzv. elektronsku narukvicu, i u tom smislu čitav sistem učiniti maksimalno funkcionalnim. Na ovaj način se efikasno omogućava nadzor nad kretanjem okrivljenog, a ujedno se eliminišu svi nedostaci pritvora kao mjere obezbjeđenja prisustva okrivljenog;
5. Potrebno je, takođe, dodatno afirmisati i ostale alternativne mjere prisustva okrivljenog u postupku: zabranu napuštanja stana, zabranu napuštanja boravišta, zabranu posjećivanja određenog mjesta ili

područja, obavezu povremenog javljanja određenom državnom organu, zabranu pristupa ili sastajanja sa određenim licima, privremeno oduzimanje putne isprave, privremeno oduzimanje vozačke dozvole;

6. Neophodno je uskladiti iznos naknada koju nudi Ministarstvo pravde i uspostavljenu sudsku praksu, kako bi se eliminisali dodatni troškovi postupka i efikasno zaštitila prava lica koja su nezakonito lišena slobode;

7. Potrebno je osnažiti programe specijalizirane edukacije zaposlenih u pravosudnim organima, a što bi trebalo da vodi i podizanju nivoa kvaliteta *kadrova* za obavljanje *pravosudnih* funkcija, uz prethodne stroge i na zaslugama zasnovane kriterijume njihovog izbora;

8. Neophodno je uspostaviti sistem funkcionalne disciplinske odgovornosti u tužilačkoj i sudskoj organizaciji, a što posljedično vodi i unaprijeđenju učinka sudstva i tužilaštva jer nesankcionisanje sudija ili tužilaca koji su napravili određeni propust u službi ima višestruke negativne posljedice, kako po ukupni ugled nosilaca pravosudnih funkcija, tako i za građane na različitim nivoima direktne i indirektno štete;

9. Neophodna je veća transparentnost nadležnih organa o visini novčanih iznosa koji su isplaćeni iz Budžeta Crne Gore, na ime naknade štete licima zbog neosnovanog lišenja slobode, jer javnost ima pravo da zna koliko se novca poreskih obveznika za ove svrhe izdvaja.

LITERATURA I IZVORI

- Ustav Crne Gore
- Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore
- Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti
- Odluka Ustavnog suda Crne Gore UŽ-III br. 225/14
- Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori, br.6/2009
- Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima
- Rezolucija Komiteta ministara Savjeta Evrope CM/RES (2007)7 OD 9. 5. 2007.CoM.
- Preporuka br. Rec (2006) 13 Komiteta ministara državama članicama o pritvoru, uslovima u pritvoru i zaštiti od zloupotrebe
- Dodatak uz Preporuku br. Rec (2006) 13 Pravila o određivanju pritvora, uslovima u pritvoru i zaštiti od zloupotrebe
- Izveštaj o radu i stanju u upravnoj oblasti Ministarstva pravde, sa ocjenom stanja i rada ministarstva i organa u sastavu za 2015. godinu
- Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva pravde sa organom u sastavu za 2017.godinu
- Akcioni plan za Poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava
- Polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 23. poglavlje za period januar - jul 2017.
- Pravilnik o bližem načinu izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, "Službeni list CG", br. 65/2015
- Drugi periodični izvještaj Vlade Crne Gore Komitetu protiv torture, 2012.
- Glava XVII Izveštaja o potrebi izmjena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku - KRIVIČNA PRIJAVA, Ministarstvo pravde Crne Gore, Podgorica, jun 2013. godine
- Presuda Evropskog suda za ljudska prava Mugoša protiv Crne Gore, br 76522/12
- <https://www.osce.org/me/montenegro/102584?download=true>
- <https://me.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/250/2017/03/Izvjestaj-o-ljudskim-pravima-za-Crnu-Goru-za-2016.-godinu-.pdf>
- <http://www.rtcg.me/vijesti/hronika/177663/kucni-pritvor-do-kraja-godine.html>
- <https://fosmedia.me/infos/drustvo/fos-prica-sa-nanogicom-na-posao-vjencanje-polaganje-ispita-foto>
- <http://www.vijesti.me/vijesti/milioni-idu-zbog-nesnovanog-pritvora-792780>
- <http://www.vijesti.me/vijesti/koliko-je-drzava-duzna-vulevicu-921176>
- <http://dubrovackidnevnik.rtl.hr/vijesti/crna-gora-pocela-isplate-odsteta-hrvatskim-logorasima-iz-morinja>
- <http://www.vijesti.me/vijesti/gradani-ce-platiti-pritvaranje-kalica-923831>
- <http://www.vijesti.me/vijesti/safet-kalic-trazi-odstetu-i-zbog-oduzimanja-stana-984561>

